

Bölüm 24

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE MEDYA OKURYAZARLIĞI

Özlem ÇAMLIBEL ÇAKMAK¹

Giriş

Ülkemizde medya kavram olarak daha çok gazete, televizyon gibi basın yayın araçlarını çağrıştırır da aslında daha kapsamlıdır. İngilizce (media) “ortamlar” anlamına gelen medya kavramı ile yazılı, görsel ve işitsel ortamlar ifade edilmektedir. Bu anlamda gazete, radyo programları, dergiler, reklamların yanı sıra; billboardlar, market broşürleri, video klipler, kısa mesaj reklamlar, sosyal medya paylaşımları t-shirtler vb. birer medya iletişi olarak kabul edilmektedir.

Çocukların medya kullanım alışkanlıkları konusunda yapılan araştırmalar medya ile geçirilen sürenin her geçen gün daha da arttığına işaret etmekte ve bu durum çeşitli nedenlere bağlanmaktadır. Bunlardan biri çocuklara yönelik medya aracı, yapımı ve içeriklerindeki artıştır. Birdiğeri medya teknolojilerindeki gelişmeler ve erişim kolaylığıdır. Diğer bir neden ise medya takipçisinin konumunda meydana gelen değişimdir (Meb, 2013a).

Gerçekten de son yıllarda hem genel izleyiciye yönelik televizyon kanalı sayısı arttığı gibi kamusal ve özel yayım yapan çok sayıda çocuk kanalı da açılmıştır. Çocuklara yönelik diziler, çizgi filmler, sinema filmleri, oyunlar, yarışma ve eğlence programları, internet siteleri, çocuk dergileri vb medya yapım ve araçlarının varlığına şahit olmaktayız. Ayrıca medya ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve ucuzlama bu teknolojilere erişimi çok daha kolay hale getirmiştir. Geniş bant internet erişiminin yaygınlaşması ve akıllı telefon, tablet gibi mobil iletişim araçlarının yaygınlaşması bir diğer husustur. Fotoğraf makinesi, bilgisayar, müzikçalar, telefon vb. bir çok araç tek araçta bir araya gelmiştir.

Medya iletişim araç ve uygulamalarının başdöndürücü değişimi, gelişimi ve yaygınlaşması, kullanıcı rolünün değişmesi gibi süreçler şüphesiz çocuk medya ilişkisini de etkilemiştir. Sözkonusu değişimlerle birlikte çocuk ve medya ilişkisi nasıl başladığı ve devam ettiği kayda değer bir konudur.

Çocukların medya serüveni

Günümüzde bebekler aile yapıları, kültürleri, konuştukları dil ve inanç bakımından farklı çevrelerde dünyaya gelseler bile kısa sürede kendilerini yazılı görsel ve işitsel iletilerle örülmüş benzer bir medya tulumu (zıbını) içinde bulurlar.

Bebeklerin medyaya maruz kalmaları daha onlar dünyaya gelmeden önce başlar. Gebeliğin dördüncü ayından itibaren bebeğin bulunduğu ortamdaki sesleri; altıncı aydan itibaren de dış ortamdaki sesleri duymaya başladığını göz önünde bu-

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, camlibel_o@ibu.edu.tr

Tablo 1. Medya iletileri çözümleme soruları

Medya üreticisini buldurma
Bu iletiyi (reklamı, fotoğrafı, afişi) kim (kimler) hazırlamıştır?
Medya iletilerinin amacını belirleme
Bu ileti (reklamı, fotoğrafı, afişi vs) neden hazırlanmıştır?
Bu ileti kimin için hazırlanmıştır?
Bu medya benden ne istiyor?
Bu ileti benim ne yapmamı veya ne düşünmemi istiyor?
Medya iletilerinin içeriğini sorgulama
Bu iletide(reklamı, fotoğrafı, afişi) hoşuma giden şeyler nelerdir?
Bu iletide hoşlanmadığım, beni rahatsız eden şeyler nelerdir?

Kaynakça

- Aktaş,H, Akyol, A.Ç. & Akyol, M. (2010). Yeni Reklam Aracı Oyun Reklam'ı (Advergame) Çocuk Üzerindeki Etkisi. E-Journal of New World Sciences Academy, Volume: 5, Number: 4, Article Number: 4C0068. (14/02/2016 Tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/186776> adresinden ulaşılmıştır).
- APA. (1999). American Academy of Pediatrics Media Education. Pediatrics Committee on Public Education. DOI:0.1542/peds.104.2.34
- APA. (2001), American Academy of Pediatrics "Media Violence", Pediatrics, Vol:108, No:5, s.1222-1226 (01/02/ 2018 tarihinde http://www.psych.org/public_info/media_violence.cfm adresinden ulaşılmıştır.)
- Aydın, O. (2005). Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Gelişim Özellikleri. Sevinç, M. (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (132-141). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Aufderheide, P., & Firestone, C. (1993). *Media literacy: A report of the National Leadership Conference on Media Literacy*. Washington, DC: Communications and Society Program, Aspen Institute.
- Brown, E.T (2005). The Influence of Teachers' Efficacy and Beliefs Regarding Mathematics Instruction in the Early Childhood Classroom, *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 26:239-257
- Buckingham, D. (2009) *Media Education Literacy Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press
- Common Sense Media. (2017). *Zero to eight: Children's media use in America 2017*. San Francisco, CA: Common Sense Media. (12/06/2018 tarihinde https://cdn.cnn.com/cnn/2017/images/11/07/csm_zeroeight_full.report.final.2017.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Çakmak, E. (2013) "Çocuk Hakları ve Medya Okuryazarlığı Eğitimi", MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 10(22), 209-224.
- Davies, D. & Alan H. (2003). *Teaching Science and Design and Technology in the Early Years*, London: David Fulton Publishers
- Fisch, S.M. (2005). Children's learning from television. It's not just violence. *Television Research Journal*. (18). (12/06/2018 tarihinde (http://www.bronline.de/jugend/izi/english/publication/televizion/18_2005_E/fisch.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Gutnick A.L., Robb M., Takeuchi, L. & Kotler, J. (2011). *Always connected: The new digital media habits of young children* (First Ed.) Publisher: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop. (14/3/2018_ Tarihinde http://www.joanganzcooneycenter.org/wpcontent/uploads/2011/03/jgcc_alwaysconnected.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Gündoğdu, Z., Seytepe, Ö., Pelit, B.M., Doğru, H., Güner, B. Arıkız, E., Akçomak, Z., Kale, E.B., Moran, İ., Aydoğdu, G. & Kaya, E. (2016). Okul Öncesi Çocuklarda Medya Kullanımı, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi Cilt 2, Sayı 2, s. 6-10
- Hains, R. (2014). *Preschool Media Literacy*. (12/06/2018 Tarihinde <http://rebeccahains.com/preschoolers-and-media-literacy/> adresinden ulaşılmıştır).
- Hampden-Thompson, G. & Galindo, C. (2017) School-family relationships, school satisfaction and the academic achievement of young people. *Educational Review*, 69 (2), 248-265. Doi: 10.1080/00131911.2016.1207613

Harlan, J.D. & Rivkin, M.S. (2004). *Science Experiences for The Early Childhood Years: An Integrated Affective Approach*, Pearson Education, New Jersey: Upper Saddle River

İş,A. (2017) Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin 2013 okul öncesi eğitim programındaki kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik algıları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü, Diyarbakır

İnceoğlu, Y. (2005) "Medyayı Doğru Okumak" I.Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı Bildiri Kitabı 23-25 mayıs 2005. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.

İşiker, F. (2011). *Televizyon Yayınlarında Şiddet (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi)*. Ankara: T.C. Radyo Televizyon Üst Kurulu. (11/8/2014 <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/Download/Egitim/UzmanlikTezleri/Faruk%20%C5%9EIKERTElevizyon%20yay%C4%B1nlar%C4%B1nda%20%C5%9E%-C4%B0ddet.pdf?download=true> adresinden ulaşılmıştır)

Jolls, T. ve Thoman, E. (2008). Literacy for the 21th century. An overview & orientation guide to media literacy education. (Cevat Ema&Alper Kesyen. (Çev Eds.). 21.yüzyokuryazarlığı. "Medya okuryazarlığına genel bir bakış ve sınıf içi etkinlikler. Ankara: Ekinoks

Kline, B. R. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. (Second edit). NY: The Guilford Press.

Kolucki, B. & Lemish, D. (2016). Çocuklarla İletişim: Yetiştirme, İlham Verme, Heyecan Uyandırma, Eğitim ve İyileştirme İçin İlkeler ve Uygulamalar (Çev. Dede, Y. & Diler, M.) (12/06/2018 Tarihinde (<https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/userfiles/files/Cocuklarla%20iletisim.pdf> adresinden ulaşılmıştır).

Küçükturan, G. (2005). Okul öncesinde Fen ve Matematik Eğitimi, Fen ve Matematik, Editör Arif Altun (Edt.), Ankara: SMG Yayıncılık

Lemish, D. (2008). The Mediated Playground: Media in Early Childhood. Kirsten Drotner & Sonia Livingstone (Eds.), *The I.H. Children Media and Culture* (pp:152-167). London. Sage.

Lowenthal, P. R., & Dunlap, J. (2010). From pixel on a screen to real person in your students' lives: Establishing social presence using digital storytelling. *The Internet and Higher Education*, 13, 70- 72. 10.1016/j.iheduc.2009.10.004

Martin, D.J. (2001). *Constructing Early Childhood Science*, USA: Delmar

Masterman, L. (2001). A Rationale for Media Education. *Media Literacy in the Information Age: Information & Behavior*. Ed. Robert Kubey. New Brunswick and London: Transaction Publishers.

Meb (2013a). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı.

Nal, M. (2018). *Hastanelerde acil yardım ve afet yönetimi*. Ankara: Akademisyen Kitabevi

Namle (2007). National Association for Media Literacy Education. Core principles of media literacy education in the United States. (6/8/2015 Tarihinde <https://namle.net/publications/core-principles/> adresinden ulaşılmıştır).

Ohler, J. (2005) "The world of digital storytelling." *Educational Leadership*, 63(4), 44-47. (11/8/2014 Tarihinde https://imoberg.com/files/World_of_Digital_Storytelling_The_Ohler_J.pdf adresinden ulaşılmıştır).

Papanastasiou, E. C. & Zembylas, M. (2002). The effect of attitudes on science achievement: a study conducted among high school pupils in Cyprus", *International Review of Education*, 48(6), 469-484

Pearson, D. P. and Stephens, D. (1994) "Learning about literacy: A 30 - Year Journey" Robert Rudell (Ed.), *Theoretical models and processes of reading* (4th ed.) International Reading Association, Newark, Delaware.

Plowman, L. & McPake, J. (2013). Seven Myths About Young Children and Technology, *Childhood Education*, 89:1, 27-33, DOI: 10.1080/00094056.2013.757490

Potter, W.J. (2005) *Media Literacy*. (Third Edition). London: Sage Publications.

Prensky, M. (2001). "Digital Natives, Digital Immigrants". Horizon MCUniversity Press, 9 (5). (8/4/2012 Tarihinde

<http://www.marcprensky.com/writing/prensky%20%20digital%20natives,%20digital%20immigrants%20-%20part1.pdf> adresinden ulaşılmıştır.)

Rogow, F. (2015). Media literacy in early childhood education: Inquiry-based technology integration. In C. Donohue, (Ed.). *Technology and digital media in the early years: Tools for teaching and learning*. New York, NY: Routledge and Washington, DC: NAEYC

RTÜK, (2006) İlköğretim çağındaki çocukların televizyon izleme alışkanlıkları araştırması. RtüK Yayınları: Ankara

RTÜK (2013). Türkiye'de Çocukların Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması. RtüK Yayınları: Ankara

Eğitim Bilimleri

RTÜK (2016). MedyaOkuryazarlığıÇalıştayıSonuçBildirisi (30Haziran - 1 Temmuz 2012). Ankara (02/03/2017 tarihinde<https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/adresindenulaşılmıştır>).

Senemođlu, N. (2000), Gelişim, Öđrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya. Ankara:Gazi Kitabevi

Share, J. S. (2006) . "Critical media literacy is elementary: A case study of teachers' ideas and experiences with media education and young children." (PhD diss., University of California, Los Angeles).

UNESCO. (2006). Media Education: A toolkit for teachers, students, parents and professionals. Paris: UNESCO. (5/7/2009 Tarihinde

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001492/149278e.pdf> adresinden ulaşılmıştır).

Yařar, ř. (1993), Okulöncesi Eğitim Öđrencilerinde Fene Yönelik Duyuřsal Özellikler, 9. Ya-Pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara: s. 140-142